

Redactiunea

se afla in

Strat'a lui Leopoldu Nr. 44.

Scrisorile nefrancate nu se primesc decât numai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.” Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Domneca.

Ptulu de Prenumeratiune:
 Pre luna 2 fl. v. a.
 Pre 3e luna 4 „ „ „
 Pre anu intregu 8 „ „ „

Intre Romania:
 Pre an. tregu 24 Fr. = 24 Lei n.
 Pre 6 li. 12 „ = 12 „ „
 Pre 3 - 6 „ = 6 „ „

Intre Inse:
 10 cr. de li. si 30 cr. tacs'a timbrale
 pentru fiecare publicatiune separata. In locul eschisu 20 cr. de liana.
 Unu eschisar costu 10 cr.

B.-Pest'a, 12/24. Decemb. 1875.

Conventiunea comerciale inchiata intre Austro-Ungari'a si Romani'a, au fostu obiectulu discussiunilor la sedintiele camerei deputatilor Ungariei, de la 4/16 Dec. si dillele urmatoare. — Prim'a data acum s'au intemplat cumea unu tractatu internationale se fia luatu la discussiune meritoria in parlamentulu Ungariei. Pana acum se facea numai correcture stilistice in testulu ungurescu, care in traductiune pote nu corespunde deplinu cu testulu originale francesu ori de alta limba. Acesta impregiurare se esplica d'in marile interese si viu'a miscare economica ce preoccupa spiritele facia cu acestu tractatu si rezultatele lui eventuale.

De altmintrea tota discussiunea au fostu mai multu d'in ostentatiune d'in partea oppositiunei preaneinsemnate, ingrigite precum dicea, pentru vatemarea intereselor Ungariei si mai alesu a Transilvaniei, apoi d'in partea duoru deputati judani (Chorin si Wahrmann) membri ai partiei guvernamentali, cari, — de si nu combatura tractatulu, ba d'in contra dl. Wahrmann, intr'unu discursu ungu, ca omu de specialitate, cu elocintia plina de argumente plausibile arreta necesitatea si folosele resultatorie d'in acestu actu internationale, — nu se potura, conteni inse d'a nu se vaiera amaru pentu restrictiunile rezervate in tractatu Romaniei, facia cu Judanii si d'a nu se plange in contra guvernului austro-Ung. ca n'au potutu storce de la Romani'a recunoscerea drepturilor egale cu alle Crestiniloru si pentu fii lui Jud'a, cari cu neastemperu accepta diu'a in care se pota intru in carduri de sute de mii in Canaanulu romanescu dupa ce estu ungurescu au devenitu deja in possessiunea lor. dl. Wahrmanu observu, ca precandu omeni de alte confessiuni, d. e. amicul s'eu Zsedenyi luteranu :) se pote assiedia in Romani'a, succurandu-se acolo de tote drepturile unui cetatianu, pre atunci dsa, ad. Wahrmanu si confratii sei de legea lui Moise, sunt lipsiti acolo de tote aceste innetati. — Elegiacele resunete alle lui Wahrmann, inlocu d'a produce emne de adanca compatimire intre deputatii ung. produssera d'in contra ilatate generale. Neci o voce nu se redica in favorea Judaniloru, se scola inse fagellulu loru d'in camera Ungariei d. dep. Istoczy, care, arretandu calamitatele ce acestu soi de omeni adussera sup'a Romaniei nordice (Moldov'a) cogesinduro ca si locustele nesatiose, sbiculula de nou rapacitatea si immoral'a actiune destructiva a fiiloru lui Jud'a.

La asprele filippice alle dlui Istoczy, replica dl. Cernatoni, precum insu-si dsse, numai pentu ca se nu para, ca in parlamentulu Ungariei, manifestandu-se d'ntro parte ore care va urra confessionale, aceea ar fi remasu ne apostrota, declarandu de altmintrea, ca neci

dsa nu e amicu Judaniloru. Istoczy respinse invinuirea si respectivu alterarea intiellesului cuvintelorulle, care nu combatu pre Judani, ca pre confessiune, ci ca pre cast'a cea mai periculosa d'in lume. — In nr. v. vomu impartesi unele mominte mai de interessu d'in desbaterile asup'a conventiunei cu Romani'a. Astadata constatamu cu viua placere, ca respunsulu ce dl. ministru presiedinte Colomanu Tisa, dede atatu la intrebarile cam irritate alle lui Chorin, catu si la observatiunile mai modeste alle lui Wahrmann, au fostu, conformu usului diplomaticu, precatu numai se pote de correctu si cu totu respectulu amicabile catra Romani'a si guvernulu ei.

De vomu consideru nenumeratele vexatiuni (sicane) la cari au fostu espusu mai nainte comerciulu intre Austro-Ungari'a si Romani'a — tacandu de timpurile mai vechie, precandu Austri'a pusesse inchisore ermetica intre tierrele salle de catra Romani'a — si cumea in butulu acestoru vexatiuni si restrictiuni de totu felulu s'au desvoltatu totu-si prin forti'a impregiurariloru si a situatiunei geografice, unu comerciulu destullu de considerabile intre Romani'a si Austro-Ungaria, — de vomu consideru mai de parte necesitatea de relatiuni amicabile intre aceste doue staturi, trebue ca se salutamu cu viua multumire inchiatarea acestui tractatu internationale. — Comunicatiunile inlesnite si strinsele relatiuni comerciale aducu poporele la convictiune, ca nu d'in neintiellegeri si urra imprumutata, ci d'in sinceru respectu si incredere reciproca se nasce si infloresce solidaritatea intereselor si prosperarea nationiloru. Intre Romani'a si Ungaria essistu inse atate relatiuni si d'in acestea resulta atate interese comune catu n'avemu trebuintia a le illustru mai de aproape, de ora ce numai urra seu orbi'a le pote ignoru. — Fia, ca acestu tratatu internationale se deveni apuntea de apropiare si infratire Romani si Ungari, destinati a se sprigini unii pre altii, era nu a se urru ca in trecutu si a lucr'u ca orbii spre cutopirea propria in folosulu altoru-a, cari se ridia de prostia nostra.

De la Constantinopole, se anunciasse inca la 14. Dec. a. c. ca Firmanulu imperiale, care contine reformele judiciare si administrative, s'a promulgatu. Ellu promitte alegerea membrilor tribunaleloru si ai consiliiloru administrative provinciale de catra poporatiuni; refere processele dintre Turci si Crestini tribunaleloru civile; despune ca nimeni nu va mai fi detinutu fara judecata, si reguleza: o justa repartitiune a impositelor, unificarea loru si alegerea receptoriloru chiaru de catra poporatiuni; reformeza proprietatea mobiliara; assecura dreptulu de proprietate toturoru supusiloru; desfiintieza corporatiunile; reformeza prestatiunile pentu lucrurile publice; intaresce poterile patriarchiloru si alle altoru capi spirituali; da dreptulu supusiloru nemusulmani d'a fi primiti in

tote functiunile; reduce impositule pentru essonerarea servitiului militariu Christianiloru ca si Musulmaniloru; assecura toturoru supusiloru nemusulmani dreptulu de a deveni proprietari, precum si dreptulu d'a presinta Portei, fara nici o inpedecare, dorintiele si plangerile lorulegitimu stabilite. — De aceste favorivoru profitu numai supusii credindosi, era cei-a-lalti voru fi lipsiti de elle. — Se crede ca una comisiune speciala va priveghia essecutarea firmanului.

Discursulu

Deputatulu Parteniu Cosma tienutu in sedintia de sera a Camerei Deputatiloru de la 3 Dec. 1875. cu occasiunea pertradarei bugetului ministerului de culte si instructiune publica.

De mai nainte vi declaru: ca eu nu numai votezu sum'a preliminaru sub acestu titlu, primita si de comisiunea financiara, ci inca voiescu a mai adauge la es.

Prevediu, ca me espunu la obiectiuni, candu chiaru acum in era parsimoniiloru cu ori-ce pretiu sum silitu a propune urcarea erogatiuniloru: dar e de scintu: ca positiunea, — ce voiu se o propunu spre primire, nici e de acea natura, ca din respecte de parsimonia se pota fi eschisa de acolo; din contra: aceea e o positiune, carea si nostru, carea e o essigintia a culturai publice, dar carea a fostu substrassa de la ordinea dillei din motive, ce de felu nu apartienu la caus'a invetiamentului.

De candu se restitui constitutiunea patrii nostre, intre scolele secundarie, care erau de a se subventiuna din partea statului, a figuratu totu-deon'a si gimnasiulu romanu din Brasiovu ca o positiune stabila, carea regimulu constitutinnalu o primise de la regimule de mai nainte intr'un'a cu celalalte multe positiuni, cari si acum le aflamu in bugetu.

Pre catu tempu a fostu ministru de culte repausatulu baronu Iosifu Eötvös, carele pentru prima data a luatu in bugetu acesta positiune, nimeni nu i-a plesnit prin minte a o scarmena, ci ea se vota intre collea ordinare; din nnu in annu fara vre-o conditiune; inse la an. 1871 diet'a, la propunerea comisiunei salle financiara, o lega de o conditiune, carea, dupa modest'a mea parere, nu o pote primi nici o confessiune, carea, si-stimiza propria sa autonomia.

S'a luatu adeca aci-a conclusu: ca subventiunea acest'a se se pota realisá numai sub conditiune: deca regimulu va participá la denumirea professoriloru in proportiune cu subventiunea accordata acelloru-a.

La vedere s'aru paré justa acesta conditiune: ea inse in realitate este de acea natura, carea taia in drepturile autonomiei, si carea dupa parerea mea o beserica autonoma nu o pote implini. Au fostu tempuri, candu biseric'a protestanta n'a vrutu se primesca alte cu multu mai notabile beneficii, daca era de a-si tradá autonomia, si prin aceea si-a castigatu onore inaintea lumei.

E de prisosu a spune: ca gimnasiulu din Brasiovu este confessionalu. Acellu-a fu ridicatu in annii de pre la 50 prin comun'a besericesca greco-orientala de acolo, cu concursulu negotiatoriloru gremiali; aceea-si comuna lu sustiene si pana in diu'a de asta-di, pre catu se pote implini de la ea; era inspectiunea statului garantata prin lege, cade in competintia consistoriului archiepiscopescu greco-orientalu romanu din

Sabiu; asiá dara institutulu insu-si e de pusu in mani solide si sistu, inspectiunea unei corporatiuni moral, contra carei-a nici candu si din nici o privintia nu s'a ridicatu vre-o banueta.

Beseric'a autonoma neci ca a potutu privi altcum conclusulu onoratei camere, decâtu cum avea se-lu presca facia de legile salle cardinali, adeca ca o refusare a subventiunuu; si decâtu ce se lasse a se sdruncinu drepturile ei de autonomia, a preferitu a nu primi banii, cari de la 1871 pana si si acum stau acoli in cass'a statului spre fructificare. La 1872 de nou ocurre acesta subventiune in bugetu, a fostu votata si atunci conditiunata, dara nici atunci nu s'a primitu; era de atunci a disparutu si de acolo.

Mi facu darorintia facia cu adevverulu candu declaru: ca dl. ministru de culte si instructiune publica, care in poterea postului seu e cellu mai competente in trebi de acestea, si care totu in legatur'a postului seu mai bine cunoasce drepturile beserice loru autonome, nici candu nu a venit se propuna acea conditiune restringat'oria. Acest'a a fostu o inventiune a comisiunei financiarae omnipotente de atunci, purcesca din motive, precum credu, nu didactice, ci mai multu politice cari inse, dupa parerea mea, au fostu motive politice reu cuprinse; era camera neavendu informatiuni essacte despre starea lucrului, a primitu propunerea comisiunei fi-

Cumea deoparte diet'a nu a fostu diu informata despre starea lucrului atunci candu a luatu conclusu in acesta privintia, si cumea de alta parte beseric'a autonoma nici ca potea face alta, decâtu ce a facutu, — voiu areta numai decâtu cu legea in mana. Ecce aici statutulu organicu allu besericei greco-orientali romane sanctionatu de Majestatea Sa sub 28. Maiu 1869. — Punctulu I. allu dispusetiuniloru generali din acestu statulu organicu suna ast-feliu:

„Beseric'a greco-orientala romana din Ungari'a si Transilvani'a, ca beserica autonoma, dupa dreptulu ei canonicu garantatu si prin art. de lege IX. din 1868. pre langa rezervarea dreptului de suprema inspectiune allu Mai. Salle inviolabilu, reguleza, administrea si conduce affacerile salle besericesci, scolari si fundationali in tote partile si factorii ei constitutivi in modu independente dupa form'a reprezentativa.“

Era punctulu VIII cuprinde urmatoarele:

„Susu atinsele parti organice alle metropollei se voru ingrigi de timpuriu de medilócele intelectuali si banali cari se receru spre ajungerea scopuriloru besericesci scolari si fundationali, si in catu nu li-aru succede a poté intempina spesele recerute nici in urm'a collecteloru facute in-si afara de metropolia: intr-atat'a si-voru luá refugiu la statu pentru ajutorare.“

Precum dar din acestea veti binevoi a vedé, beseric'a greco-orientala romana e in dreptu de a primi spre scopuri de cultura subventiune de la ori-cine in la-intru seu afara de metropolia, fara ca prin acest'a se se violeze drepturile ei autonome. Dar de alta parte statulu insu-si e ingagiatu a dá subventiune in unele casuri, si deca afla, ca e de a se dá: aceea in sensulu legii sanctionate are se o dee intre marginile autonomiei, era nu se lege de ea ca conditiune: renunciarea la dreptulu de autonomia.

Se vede dar' apriatu ca acellu conclusu, prin care subventiunea recunoscuta de necesaria fu legata de autonomia, nu s'a potutu luá, decâtu numai cu ignorarea acestoru legi cardinali sanctionate de Mai. Sa la propunerea regimului constitutional: dar

diet'a mai bine informata, d'a parca mea pote altera acestu conclu si eu trebui se-lu si altereze mai asu acum, candu impregiurările s'au schiratu si caus'a a intratu intr'unu stadiu."

Este adeca, că atun, candu beserice autonome s'a refusat ceta subventiune folosita mai multi anni data chiaru si de regimulu absolutistiv — reprezentanti'a gimnasiului, că nur se pota sustiené institutul, pre bas'a estei legi a imploratu pre callea publicit' ajutoriu de la ori si cine in-si afara metropolla; in a careia urmare regimul statulu invecinat a venit intru ajutoriu beserice greco-orientali romanu din pasicvi, că patronului gimnasiului cu subventiune annuala de 15,000 lei, e neapertu de lipsa la sustienerea acellui-a.

Acest'a s'a intemplantu in publicitate, la vederea lumei, legimulu nostru nu numai a avutu scir despre acestu subventiune ei inca a fostu si intermediatorulu ei, pentruca regimulu din Romani'a tramitea subventiunea la destnatiunea ei pre callea ministeriului nostru de esterne. Asi'a a duratu acest'a pana in anulul currinte.

La desbaterib asupra bugetului pentru annulu acestu-a regimulu Romaniei vrendu se assecureze institutul subventiunea acest'a pentru totu-dun'a, au venit in camera din Bucuresc cu unu proiectu de lege in meritu care apoi a intemplantu opositiune mare, dar in fine totu-si a intrunutu majoritatea voturilor si asa fu votatu. Dar fiinduca desbaterile se intemplantu intr'unu tempu candu incurcaturile erau celle mai mari, diurnalistic'a nostra, carei-a nu-i era cunoscuta natur'a afacerii, se apra a o denuncia, că e subventiune noua si contraria statului, si provocă pre regimulu se o impedece.

Eu nu aflu se fia justificata aceste reclamatuni nici prin actulu subventiunii, nici prin primirea subventiunii, pentruca — cum avuiu onora a arretă — de o parte acea beserica a fostu in dreptu de a primi ajutoriu de la ori si cine, fara că cine-va se fia potutu ave cuvantu de a o suspiciunã. In alta parte scim, că regimulu Romaniei e cunoscutu chiaru din partea semtiemintelor amicabili câtra tierr'a si regimulu nostru. Dar aceste se intemplantu pre acellu tempu, candu afacerile beserice serbesci, apoi desbaterile asupra legeri electorali transilvane aici in camera reprezentativa, era mai alesu incidentulu cunoscutu allu gimnasielor slovacesci adussera diurn-

FOISIOR'A.

Apotheosea omenilor in Anticitate.

(p-g-a.) Divinisarea omenilor, carea forte desu o aflamu la poporale anticitatii, a fostu la inceputu unu productu eschisivu allu sclaviloru; mai tardiu s'a prefacutu in datina la diferite popora. De o parte superstitiunea pre terrenulu religiosu nutrita si sustienuta din partea preutiloru, — de alta parte doctrinele filosofice alle aceluasi tempu au conlucratu ca unii omeni se fie ridicati la demnitatea de Ddiei si ca atari se li-se ofera veneratiune divina.

Divinisarea omenilor la poporale antice alle Asiei, o aflamu mai antaiu. Vieti'a lor mai multu animalica, influinti'a, ce o esercea asupra loru domni'a despotica, relegiunea, carea dupa caracterulu ei era adorarea si divinisarea naturei, — tote acestea au adusu cu sine se se incetatienea si ideea divinisarii omulu. Cu frica si cu cutremuru priviãu in superstitiunea loru la despotii si barbati inzestrati cu insusiri si calitati emicente si credeau, că numai dieii suntu in stare se face ceea ce cutari dejã a indeplintu; nimicu nu lipsia dara că acelor'a se le atribue veneratiune divina si inca fiindu in vietu'a se fia primiti in numerulu dieiloru precum d. e. a fostu datina la Assiriensi si Persi.

Grecii indata ce venire in atingere cu poporale asiatiche si incepura a le cunosce vietu'a si datinele, si-au insusitu si ei numai decatu ideea, ca cei ce au prestatu patriei servitii insemnate se fia numiti „nemuritori“

nalistic'a magiara in asiã stare agitata kcia de nationalitati, incatu se dede credientu la ori-ce flacuri gole si tote se accepta de bani bunu.

Ecce motivulu, pentru care la pertractarea bugetului nostru se slevã aici cestiunea acest'a si dlu ministru de culte — de mi-aducu bine aminte — la interpelarea dlui deputatu Ugron Gábor, spuse aici in camera că cestiunea e dejã in pertractae si că in scurtu tempu va se-si face alle alle, ceea ce — procum scimu — a si urmatu, pentruca a opritu prin una ordinatiune ca nu cum-va vre-o scola seu beserica se primisca ajutoriu de la vre-unu statu strainu.

Acum eu nu voiu se cercetezu, petru ce se luara aceste measure prohibitive, a-ci o sciu eu pre bine, si o scie si camer'a intrega; ceea ce asiu voi eu este se se wio-reze starea creata prin acelea measure, asiu dori, că cu afacerea acest'a se reintorramu la sorgintele ei, pentruca de nu s'au fi luat din partea dietei acellu conclu restringatoriu, gimnasiulu nu devenia se fia silitu a primi subventiune din Romani'a: era de nu era subventiunea acest'a din Romani'a, nici measure prohibitive nu urmau. Asi'a dar noi suntemu causa causae et causat.

Asiu dori dicitu, se reducemu afacerea acest'a acolo, de unde s'a urditu, si se cautamu a vindeca reulu acolo, unde se pote si unde credu că se afla mediulu competentu.

Vorbindu de gimnasiulu din Brasovu, nu intielegu aici proprie numai gimnasulu superioru de 8 clase, ci intielegu si scol'a reala inferiãra cu 3 clase, scol'a comerciala asemene cu 3 clase, scol'a superiora populara cu 4 clase si scol'a de fete cu 5 clase, care tote suntu sub unu acoperementu, tote stan sub acellu-a-si directratu tote se sustienu prin aceea-si communa besericcesca, si tote la olalta dupa datele celle mai autentice au avutu in annulu trecut 794 de elevi, era acum numerulu acestoru-a trece si preste 800.

Bugetulu annuale allu acestui gimnasiu bravu se urca la 28,000 fl era medilocele comunei nu potu acopri din acestu bugetu mai multu decatu numai 21,000 fl: resultã dar la institutu unu deficitu anualu de 7000 fl. si facia cu acestu-a comun'a asiã stã: că acoperirea deficitulu nu o pote ridicã de unde aceea si se dã, era de acolo, unde dupa lege aru ave dreptu de a se adressã pentru ea, nu capeta.

Nu asiu fi omulu sinceritãti, Onor. Camera! nu mi-asiu face datorinti'a de re-

si pusi in numerulu „dieiloru.“ In cantecele poetiloru se inaltiau pana la alu 7-lea ceriu meritele si faptele braviloru si eroiloru. Pentru Greci nu era mai placutu si niciu mai pretiosu de câtu a transpune pre eroi in societatea dieiloru, a introduce serbatori in onorea loru, a li redicã temple si a ordinã preuti, cari se le consacraze jertfe.

In totu annulu aveau o di anumita de serbatoru, in carea la locul, unde erau in-mormentati eroii, etc., li-se redicau altare, la care se sacrificau animale; se aduceau si alte diferite soiuri de jertfe, cari constau din: pãrg'a fructelor, libatiuni de vinu, sãnge si lapte. In asemenea modu se serba memori'a cunoscutiloru eroi: Perseu, Hercule, Theseu, Iasonu, Achille, etc. etc. Afara de eroi au ridicatu Grecii la rangulu de diei pre intemietoriiu colonieloru si edificatoriiu cetãtiloru.

In tempurile mai tardie, candu adeca in Greci'a immoralitatea si coruptiunea si-jocau rolulu lor, candu virtutile au fostu inlocuite prin trandavia si debilitate, candu in fine barbati cei mari se iviau numai ca corbii cei albi, divinisarea omeniloru singuraterci a fostu forte indatinata, cu deosebire in Athen'a, unde se dieificau nu numai personele inzestrate cu insusiri spirituale, dar' si acei-a, cari dispuneau de averi colossale.

A fostu o caracteristica a tempului de atunci ca insusi domnitorii seau regentii se se inaltie pre sine la rangulu dieiloru si se pretinda de la poporulu supusu veneratiune si adorare diesca.

Chiaru caracterulu cellu nobilu a lui Alessandru cellu mare a patimutu de acestu naufragiu in urm'a superbiei si ambitiunei si a fostu impinsu chiaru candu era in oul-

presentante, carea dupa parerea mea că unu ce essentialu pretinde, că omulu se nu ascunda reulu, ci se-lu spuna cu sinceritate si se caute a-i procurã medela pre callea constitutionalã; asiu amagi pre onorab. regimulu si pre onor. Camera, dca nu asiu constatã: că measurele aceste prohibitive chiaru intre impregiurările financiare de acum, candu statulu nici pre terenulu culturalu nu-si pote face missiunea, — a facutu impressiune forte dorerãsa asupra acelloru-a, pra cari ii privece; pentru că aceste measure suntu apte de a impedeã unu institutu bravu in missiunea sa culturala: pentru că ei suntu de acea convingere: că fia-cine are dreptulu prin moduri si pre cãlli morali a dã ajutoriu la scopuri culturale acolo unde i se semte necesitatea, si fia-cine are dreptulu de a-lu primi de acolo, de unde i se dã: mai departe, pentruca ei nu sciu face distinctiune essentiala intre aceea: dca man'a, ce li dã ajutoriu, e a regimulu unu statu strainu, seu e a vreunei reuniuni puternice dintr'altu statu strainu, carea intre membrii sei venera chiaru si capete in-coronate, cum e reuniunea lui Gustavu Adolfu; si in fine, pentruca ei tienu la acea: quod uni justum, alteri aequum.

Onor. C. I. numai un'a voiescu se mai atingu. Pote că suntu multi, cari credu, că legile actuali aru opri subventionarea institutiilor de invetiamentu confessionali din partea statului. Nu e asiã, marturisescu, că eu asiã se-va nu potu deduce neci din liter'a, nici din spiritulu legiloru ce suntu in vigore, si anume nu din art. 38 din 1866; si pentruca eu abã voiu mai ave ocaziune de a mai vorbi la acestu obiectu, voiu se amintescu aici cu deosebire; că nu pote fi vorb'a de lege ferenda ci de lege lata; era legea, ce essiste dejã, e in partea mea că un'a, carea necum se opresca subventiunea ci mai vertosu o assecura, ma o si pretinde.

Acest'a se vede si din praca; pentru că fara se cautu la acea, ca de la intrarea in vietia a provocatei legi chiaru si acestu institutu a ridicatu trei anni intregi subventiunea de la statulu, — essiste si acum institutu confessionalu, care e subventionatã fara a se pretinde de la ellu acea conditiune, carea s'a pretinsu de la gimnasiulu din Brasovu.

Cã se nu mergu mai departe Domnitoru! ecce la punctulu ce urmeza, acolo numai decatu vedemu intre institutete ce suntu de a se subventionã, scol'a reala superiora din Sabliu, apoi aceta scola reala supe-

mea poterei salle se se tiena singuru mai pre susu de unu moritoriu si se se gereze de fiulu unu dieu.

Dupa ce a euceritu Persi'a a obsideatu Tyrulu, Egiptulu supuindu-se fara resistintia: si oraculu lui Jupiter-Ammonu a fostu silitu se dee responsulu doritu allu Apotheosei salle si se-lu dechiare de unu fiu allu seu. Ptolomeu Lagi intemietoriulu monarchiei grecesci in Aegiptu a ingrigitu mai tardiu a se serba memori'a lui Alessandru pre totu locul, si demandã ca acellu Macedonianu se i-se aduca onore diesca; singuru i-a ridicatu unu templu pomposu in Alessandri'a si a dispusu a i-se aduce aci remasitiile pamentesci.

Insu-si Ptolomeu n'a potutu fi scutitu de onorea apotheosei. Candu adeca ellu a ajutorat pre Rhodiani facia de Demetriu Poliorcetu, acesti-a i-au datu connumele de: σωτηρ (eliberatoriu), — i-au ridicatu Temple pompose si i-au manifestatu onore diesca.

Precum Ptolomeu a devenitu dieulu Rhodieniloru, asiã Demetriu allu Athenieniloru. Ce facia miserabila aveã Greci'a pre acellu tempu, ni este dovada invederata dieificarea lui Demetriu.

Demetriu, renumitulu fiu alui Antigonus si chironomulu imperiului macedoneanu, unu tineru ambitiosu si intrepredietoriu, inzestratu cu o fantasia viua, nutrindu idei eroice, a fostu insufletitu de ideea, se restitue Greciei era-si libertatea, si de la acesta intrepredere cutediatoria a acceptatu gloria nemuritoria.

Propusulu seu a potutu fi curatu si condusu de celle mai nobile motive, inse linguisirea i-a molipsitu caracterulu si la sedusu

riãra din Sabliu chiaru asiã e nationala sa seasca si confesionala luterana: precum gimnasiulu din Brasiovu e nationalu si romanescu si confesionalu greco-orientalu. Nicã acolo la denumirea corpului professoral nu incurge regimulu de felu, ci pre professorii acellei scole chiaru asiã ii denumescu consistoriulu sassescu de confessiunea augustana, precum pre professorii gimnasiului din Brasiovu ii intaresce consistoriulu archiepiscopescu greco-orientalu din Sabliu: si totu-si aceea e subventionata cu 5000 fl. pana si in diu'a de adi, fara a se fi pretinsu de la ea conditiunea, carea s'a pretinsu de la gimnasiulu din Brasiovu. Apoi Onor. C. I. de vomu stã se privim se la starea culturala, carea intre correlatiunile feudali, ce durara secle de anni, o produssera impregiurãre prea favorabile intr'o parte, si prea nefavorabile intr'alt'a; seu la starea materiala formata intre aceste impregiurãre de disparitate: nu credu se se afle, nu aici in acesta camera, dar nici in tota tierr'a sufletu de omu, care se pota afirmã cu cugetu curatu: că sassii din Transilvani'a aru fi in mai mare necesitate de ajutoriu, decatu romanii din Transilvani'a.

Onor. C. I. amu spusu candidu istoriculu lucrulu, si credu că mi-a successu a pune in vedere aceea, ce si in sine mi a fostu unu motivu, că se vorbescu, adeca: cumca acellu institutu n'a lucratu incorrectu nici atunci, candu nu primi de la statulu subventiunea oferita sub conditiune, dar nici mai apoi, candu o primi aceea de la Romani'a, ci si la un'a si la alt'a si-a luat de radimulu legea! deci dar ellu nu e de a se suspiciunã, ci mai vertosu e demnu si cu totu dreptulu pote tiené contu la subventiunare din partea statului că unu gimnasiu, care dã crescere la 800 de elevi, si care ori si cum, de privim se la poteriile professorali, ce le are, seu la rezultatele lui didactice, pote sustiené barbatesce concurrinti'a cu ori-care gimnasiu confessionalu din Transilvani'a, si cu privire la acest'a me provocu la acei-a, cari se afla multi, pre competinti barbati de autoritate.

Nu voiescu se assecureze nimicu: pentru acea, de-si lips'a e mare, eu nu ceru se se acopere deficitulu intregu, me multamescu si cu atã't'a, câtu se dã altoru institute confessionali din Transilvani'a, si anume scol'ei reali superiori din Sabliu, adeca cu 5000 fl.; dar că se previnu reflesiuniloru. ce nu cum-va aru fi se mi se face, dechiaru la acestu locu: că din acellu punctu de ve-

la arogantia. Athen'a i-sa supusu fara a fi constrinsa prin sabia si triumfandu a intratu intrinsa incungiuratu de poporulu jubilatioru. Athenienii i-au prestatu adoratiune diesca atatu lui câtu si tatalu seu. I-au ridicatu altare si statue de aur, — in onorea lui s'au ordinatu serbatori annule si i-au datu chiaru nume de „rege.“ Serbatorile de pana aci dionisiane s'au numitu alle lai Demetriu; poporulu din Athen'a lu-dechiarã de frate cu Cerere si Minerva; oraclele lui Demetriu au de aci inainte aceea-si valora ca alle lui Apolline delficulu si totu lucrãrile salle inaintea omeniloru si dieiloru au se treca de sante si drepte. In unu imnu-si esprimau Athenienii adeverat'a loru convictiune despre Demetriu in modulu urmatoriu: „Toti cei alalti diei seau suntu de parte de la noi, seau nu ne audu, seau nu potu se ne auda ori nu suntu acasa! Pre tene inse te avem si vedemu intre noi ca trupu vietuitoriu, nu din lemnu facutu seau din pãtra alcãtuitu; pre tine te adoramu.“

Dupa ce Demetriu a assecuratu libertatea Greciei si facia de inimiciiu eterni, Athenienii lu-alesera de „generalissimu“ numindulu „regele regiloru.“ Ca atare i-se parã, ca e mai pre susu de câtu Alessandru si de câtu toti omenii si Grecii emulau intru manifestarea onoriloru noui. Dorinti'a de a fi consacratu in misteriele „mari“ si „mice“ i-s'au implintu*), numai câtu tempulu — de ierna — nu era potrivitu, că-ci consacraza misterie-

*) τὰ μυστήρια care erau μεγάλα (mice) si μεγάλα (mari) au fostu nise invetiatur politico-religiose in diverse serbãri si ceremonie (Erodotu II. 51.) In Athen'a erã cuprinse sub acestu nume cu deosebire, misteriele eleusinice a lui Demetriu.

natiunii romane d'in A.-Ugaria, căci numai în acestu modu ne ar omogenia și ni s'ar unifici ideele, era unificandu-ne ni s'ar potè reabilita respectar de către celelalte națiuni."

"Eu me ocupu d multu timp cu aceasta idea — — — și vi o scriu pentru că se-mi publicati epikola, ci numai ca se-mi luati ideea spre știa, căci DV..... d'impreuna cu Brionvenii și Sabianii ati potè pune base rezarrii acestui planu..."

Cerem gasele nostre Dlu autoru pentru indiscrețiunea, că în contr'a vointei sale publicaramu ideile sale cuprinse într'una vastu planu, dar o facurăm, — făm a-i publică numele, — pentru-că planulu fondarii unui d'furnal cu analoge condițiuni este mai vechiu. Pastrăm (inca de la an. 1869), între actele Relațiunii nostre unu asemene planu, și si nu în dimensiuni atât de vaste, de la unu vechiu amicu și dacă nu l'am publicat la timpul său, cauză au fostu, că încă și acellu planu, conceputu în dimensiuni mai modeste, ni se pareă nerealizabile, acum înse cându necesitatea unui d'fuaru universale se simte mai multă că alta data și se ventilledia cu serioșitate, de fruntasi ai noștri, într'o cetate a Transilvaniei, unde se află concentrata mai multă că aiurea, o intelligentia copioșă, din barbati respectati, — credemu, că nu comitemu indiscrețiune, ci facemu unu servitiu causei, publicandu ideele, fia cătu de cutedfatorie, seu unele pote și gressite, ce ni-se impartesescu prin epistole private. Numele autorilor nu le vomu face cunoscute, decâtu numai la espress'a dorința seu invoiere a scriitorilor.

Vomu reveni a supr'a celorlu cuprinse într'acesta epistola, asceptăm înse că cei ce se intereseza de cauza se venia cu ideile lor a contribu la luminarea ei, — căci pana la realizarea planului e lunga calle, imperafia.

Red.

Oraviti'a, in 23. Noemvre 1875.

(Visitatiune Canonica.) — Inainte cu câte-va septemane avurăm fericirea de a fire cercetati de Pr. S. Sa D. Episcopu rom. gr. cat. din Logosiu Dr. Victoru Mihali de Apsi'a, cându abiă cuprindendu-si scaunulu episcopescu, cu unu zelu adeveratu apostolicu grabi a întreprinde visitatiune canonica în una parte a dieceșei. Fie-mi permis a aduce la cunoscinti'a publica pre scurtu acesta cercetare întreprinsa în districtulu protopescu allu Oravitiici.

Mercuri în 6. Octobre st. n. plecandu Pr. SS. d'in Logosiu insocitu de Illustr. Andreiu Liviu prelatu abbate și canonicu allu besericeii catedrale din Logosiu, de D. Michailu Perianu secretariu eppescu și N. Givanca cantorele besericeii catedrale, spre Timisor'a, au sositu ser'a în Verseti'u, de unde mane-di. Joi în 7. Octobr. dupa terminarea unoru visite de curtenire prestate Pr. S. Salle Emilianu Chengelatiu eppului, apoi Comitelui supremu și presiedintelu tribunalului reg. de acolo, la 12 ore din d' au pornitu de aici între sunetele campanelor condussu, de protopopulu Oravitiiei Dl. I. Madincea, către Marcoveti'u. Abiă au parasitu Pr. SS. hotarul Versetiului, cându unu banderiu numerosu și bine arangiatu emisssu din partea comunei Marcoveti'u s'au adnectatu cortegiului Pr. S. Salle, cându-lu pana la S. Beserica gr. cat. din Marcoveti'u. Aci fiindu adunatu totu poporul credinciosu între sunetele campanelor de la tote 3 besericele și bubitulu trascurilor s'au coboritu Pr. SS. din careta, Protopopulu districtulu D. Madincea cu parochulu din Marcoveti'u I. Guica, cu ambii parochi din Varadia Vic. Popoviciu și Pavelu Iorgoviciu l'au salutatu pre Prea S. Sa în parochia marginales a districtulu Oravitiiei, era parochulu I. Guica l'au binevenitatu

în calitate de parochu localu. Responsulu datu din partea Pr. S. Sa. la ambele aceste cuventari au fostu dulce și atât de farmecatoriu încatu au storsu lacrima de bucuria din ochii credinciosilor aci adunati: la cuvintele finale alle Pr. S. Salle: „că se grabimu deci la altariulu Dlu spre a-i aduce și versă rugatiuni ferbinti processiunea solenna au nitratu în beserica unde s'au persolvatu litania, la finea carei-a au urmatu cuventarea pastorală rostita de Pr. S. Sa, carea au produsu sensatiunea cea mai placuta în poporu, și carele între rogatiuni ferbinti pentru îndelungat'a vietia a Prea SSa s'au imprastiatu la alle sale. La 2 ore se dede prandiu stralucitu în curtea proprietariulu Milosiu Atanasiu Baiciu de Varadia. La prandiu luara parte mai multi notabili din locu și giuru cari accursesse a salută pre inaltulu ospe.

La 4 ore Prea S. Sa. au cercetatu scol'a și dupa ce și către mladițiile tinere au îndreptatu câte-va dulce cuvinte parintiesci au mersu la cas'a parochială, unde în presinti'a antefatorulu persoane eclesiastice, a tutoratulu besericescu și a scaunulu Scolastec au luat „Protocollulu visitatiunei canonice pentru-comuna Marcoveti'u" dand Pre S. Sa. pentru incrementarea cassei besericesci 20 fl. pentru fondulu scolastec 10 fl. pentru bibliotec'a scolei una carte pedagogica. Vineri demaneti'a (în 8. Octobr.) Pr. S. Sa. lassandu cele mai dulce reminiscențe în acesta comuna, — au plecatu spre Greovatiu. Aci înainte S. Beserice l'au asteptatu parochulu Vasiliu Arganiu d'impreuna cu cooperatorele seu inbraccati în ornatu besericescu, bineventandu-lu prin una cuventare la carea Pr. S. Sa. au respunsu în terminii cei mai caldurosi.

Intrandu în S. beserica s'au persolvatu litani'a, dupa care în presinti'a unui poporu numerosu au rostitu Pr. S. Sa. „cuventarea pastorală." După finea cultulu divin au urmatu cercetarea scolei, visitarea cassei parochiale unde s'au luat „Protocollulu visitatiunei canonice pentru comuna Greovatiu" după ce și aici donă Pr S. Sa. 20 fl. pentru beserica, 10 fl. pentru fondulu scol. și una cartă pedagogica pentru bibliotec'a scol. Aici substitutul judelei cerculu administr. d'in Oraviti'a D. Vasiliu Bordanu d'impreuna cu D. Georgiu Ruaciucastellanu la tribun. reg. d'in Oraviti'a salutara pre Pr. S. Sa. apoi se fecera indata dispusetiunile necesare pentru calletori'a mai departe către Oraviti'a. La hotarul orasiulu Oraviti'a asteptă unu banderiu numerosu în frunte cu Judele comunalu, reprezentanti'a și notariulu comunalu, sosirea Pr. S. Salle Dlu Eppu care fă intempinat în numele comunei politice prin una cuventare potrivita rostita de notariulu comunalu D. Ioanne Lepa, la care respundendu-se, cortegiulu au intratu în Oraviti'a între necontenitulu bubitu allu treascurilor și sunetulu campanelor de la tote besericele.

Prețimica inbraccata în ornatu besericescu au essitu cu processiune într' intempinare pana în inaintea besericeii gr. orient.

Poporul cellu numerosu adunatu au eruptu în simpatice strigari de „se traisca" Pr. S. Sa. fă inbraccatu în ornatu episcopescu apoi parochulu localu I. Madincea l'au bineventatu, — Pr. S. Sa. respundendu, dede spresione bucuriei sale pentru armonia și caritatea creștinesca ce domnesce între confesiunile aici essistente. E de observatu că confratii gr. or. condussi de pietate și amore fraternală au essitu cu processiune înainte Pr. S. Salle, rostindu parochulu gr. or. D. Georgiu Nediciu, după cunoscut'a-i elocintia, una cuventare medușă și bine sentita, dand în aceea deosebitu spresione bucuriei ce o sente totu poporul d'in preuna cu D. sa de fericit'a venire a Pr. S. Salle în mediuloculu acestui orasiu. Pr. S. Sa., multamindu respuse în termini asemene elocinti impartindu binecuventarea archieresca, după care processiunea au purcessu înainte spre beserica gr. cat. unde ajungandu s'au versatu înainte tronulu d'dieșcu rogatiuni ferbinti de multamire pentru fericit'a sosire a Pr. S. Sa. în acestu Orasiu. Inaintea S. Beserice au fostu redicatu unu arcu triumfal cu inscripțiunea „bine venisi."

matu cuventarea pastorală, prin care Pr. S. Sa. dede cea mai viua dovada despre inalt'a intelleptiune cu care manucece invetiatur'a evangelică, că se producea în auditori efectulu doritu.

Dupa beserica numerosii ospeti petrecura pre Pr. S. Sa. la cortelulu luat în localitatele societati priv. austr. de statu, unde sosindu au urmatu primirea vizitelor până la 2 ore, era după aceea prandiu, la care au luat parte notabilitatele orasiulu nostru. La mesa s'au redicatu diferite toate într' sanatatea inaltulu ospe. Societatea nu au crutiata ostenele și spese pentru cătu mai calduros'a bunaprimire a Pr. S. Sa. în Oraviti'a, unde au petrecutu timp mai îndelungatu. După amedia-di au urmatu cercetarea cassei parochiale, unde s'au luat „protocollulu visitatiunei canonice pentru parochi'a locale."

Sambeta demaneti'a (9. Octobr.) Pr. S. Sa. insocitu de numerosii ospeti au pornitu spre Illadia, unde ajungandu au fostu intimpinatu prin parochulu locale I. Vulcanu.

Intrandu processiunea de la ambele beserice în St. Sionu allu Dlu s'au persolvatu litani'a și cuventarea pastorală, că și pre aiurea urmandu visitarea scolei, a besericeii gr. or. și a cassei parochiale unde s'au luat și protocollulu visitatiunei canonice pentru comuna Illadia, arretandu-si și aici Pr. SSa. iubirea și zelulu către cas'a Dlu și inaintarea în cultura a poporulu, făcandu-si aici acelle-si daruri în bani și carti.

De aici Pr. SSa plecă spre Ciuchiciu, de unde după terminarea visitatiunei canonice, totu în modulu arretatu mai susu, se întorse ser'a la Oraviti'a, unde s'au odihnit prestu nopte.

Duminea în 10. Oct. au celebratu D. Episcopu liturgi'a cu assistentia numerosa în beserica din Oraviti'a, era cantarele eclesiastice le au essecutatu corulu vocale din Varadia, carele spre mai mare solennitate au venitu din Varadi'a la Oraviti'a. Cuventarea rostita de Prea S. Sa cu acesta ocașione merita deschilintu a fire scotita, ca unu modulu de elocintia și eruditiune.

Dupa terminarea S. liturgi'e, la dorinti'a espressă a Pr. S. Salle s'au essitu cu processiunea la cimetieru, unde Prea SSa. dede absolutiune generală asupr'a totorulu celorlu ce au trecut din acesta valle a lacrimelor la locuintele eterne. Duminica după a media-di Pr. SS. fece câte-va visite era la 4 ore au cercetatu scol'a gr. cat. și beserica gr. or. dand pentru bibliotec'a scolei unu opu pedagogicu. Pr. SSa au binevoitu a donă prunciloru de scola 5 fl. servitoriulu bes. 5 fl. era chorulu vocal din Varadia 10 fl. spre usiorarea speselor auvute cu venirea la Oraviti'a.

Luni în 11. Oct. demineti'a petrecutu de dorulu și iubirea noastră, parasi Pr. SSa, orasiulu nostru, plecandu spre Tievaniulu-mare. Ajungandu în Cacova D. fisu onor. comitatensu și notariu comunalu Timoteiu Miclea dimpreuna cu prețimea și fruntasi comunei l'au salutatu, multamindu-le Pr. SSa. au continuatu dimpreuna cu dinsulu calletori'a mai departe. La hotarul comunei. Tievaniulu-mare erau mai multe trassure dimpreuna cu unu banderiu bine arangiatu, care asteptau sosirea Pr. SSa. Binisioru inaintea besericeii au essitu processiunea cu preții locali în frunte inbraccati în ornatu sacru pan' la arculu triumfal redicatu langa scola cea mare cu multa grige și atentiune, carele portă urmatori'a inscripțiune: „Ecce realizarea dorintiei aloru 23. anni." Coborindu-se Pr. SSa fă salutatu de Dl. Demetriu Russu parochulu primariu din Tievaniulu-mare prin unu cuventu atât de bine sentitu, încatu Pr. SSa adanca miscatu incepu cu cuvintele: „câta bucuria și mangaiare sente sufletulu meu în acestu momentu serbatorescu dovescu lacrimile ce curgu din ochii mei."

De aci s'au pornitu processiunea spre S. Sionu allu Dlu, unde ajungandu s'au facutu rogatiunile. Pr. S. Sa. Dlu Eppu essindu în scaunulu archierescu au tîenutu cuventare pastorală multu edificatoriă, după acest'a au urmatu visitarea ambelor scole și a cassei parochiale unde s'au luat „protocollulu visitatiunei canonice pentru comuna Tievaniulu-mare." Ambelor scole au binevoitu Pr. S. Sa. a donă câte unu opu pedagogicu, punendu asiă și aici-a inceputulu infintiarei bibliotecii scolastice.

Aici veni dl. N. Balogh judec. adm d'in Crasiova a salu „du gim-... a-lu concomită în cerculu „Administrativu. La 3 ore după amedia-di Pr. S. Sa. au plecatu spre Gittinu, unde la hotaru proprietariulu de acolo Dr. Iosifu Fitz în frunte cu judele comunalu, notariulu cerculu D. Alexandru Philippoviciu d'in Maidanu, reprezentanti'a comunei și unu banderiu frumosu asceptau sosirea Pr. S. Salle. Ajungandu cortegiulu în comun'a acest'a, că ultima a districtulu Oraviti'a, protopopulu I. Madincea inbraccatu în ornatu besericescu și-au luat inaintea S. beserice „remasa bunu" de la bunulu seu archieru, recomandandu-se pre sine și parochiele d'in districtulu seu deschilintei ingrigiri și gratie a Pr. S. Salle era Pr. S. Sa. Dl. Episcopu l'au asiguratu despre consideratiunea ce o va avé tot deun'a pentru parochiele acestui districtu. Apoi conductulu au plecatu la st. beserice unde s'a factu litani'a și cuventarea pastorală. Terminandu-se cultulu divin au urmatu visitarea scolei și a cassei parochiale unde s'au luat „protocollulu visitatiunei canonice pentru comun'a Gittinu." Pentru bibliotec'a scolei au donatu Pr. S. Sa. și aici unu opu pedagogicu. Eppulu petrecu nopte în ospital'a casa a Dlu Dr. Ios. Fitz.

Marti demineti'a în 12 Opt petrecutu de numerosii sei adoratori Pr. S. Sa. au trecut de aici la Secasiu în protopopiatulu Bogșici, spre a-si continuă calletori'a apostolica, lassandu în tote comunel protopopiatulu Oravitiiei una suveniru dulce și nesterșă, carea se va povesti în una lungu serie de anni. Custe-lu Ddieu pre Pr. S. Sa. la multi anni într' bucuria noastră și binele dieceșei Logosiuulu, increditu intiel. lepte și parintiescu lui guvernare.

Unu martore oculatu.

Bucovina. Precandu judano-nemti serbau la 4. oct. a. c. aniversari'a centenari'a a annessarii Bucovinei la Austri'a și toto-data inaugurarea noue universitati d'in Cernauti, Romanii d'in Romani'a și mai alessu cei de presariulu Milcoulu serbau în dolu memori'a marelui principe Grigoriu Ghic'a cari cadu victimu patriotismulu seu uccisu fiindu de tramisii Sultanulu pentru că avusse inim'a d'a protestă în contr'a rumperei Bucovinei de la Moldov'a. — Dîu'a cea nefasta, în care judano-nemti insultara sentfrierele cele mai delicate allu filoru Romaniei, nu s'au potutu serbi d'in partea acestoru-a cu mai multa demnitate decâtu cu glorificarea martirulu principe spre a-i sapă adancu memori'a în inimel generatiunei presente și succrescinte. Diuariele d'in Romani'a tote au fostu pline de resunetele sentie mintelor generali, neci chiaru guvernamental'a „Press'a" nu s'au potutu subtrage de sub presiunea opiniune publice. — Nu potemu reveni mai pl largu a supr'a detalielor acellei marserbatori de dolu, vomu publică înse, într'unulu d'in nri viitori sublim'a poesia ce sub pseudonimulu Stefanu Molna o scrissesse, precum numai d'in sulu scie că se scrie laureatulu poet Vas. Alessandri, inspiratu de marimer serbatorci.

Alte noutati d'in Bucovina impartesimu după diuariulu „Osten" d'in Vienn'a, cari fiindu bine servitu cu corespundentie originale, în fia-șce care nr. allu seu publica scir interessantu d'in aceea tierrișiora romana — Asiă relativu la misiunea universitati d'in Cernauti, despre care se scrissesse atâti-a articli bombastici în diuariele nemtișci, dice, că d'in întregu Orientulu și tierrele învecinate numai doue capete de judani d'in Moldov'a se iofacișia spre a se adaptă din cultur'a nemtișca și spre a carră cu cof'a către Orientu. — D'in populațiunea indigena a tierrei se immatriculara numai 10 romani și 16 ruteni cei lallu studenti inscrișsi sunt 15 nemti și 33 judani!

Dacă guvernulu Austriei iubesc pre romanii Bucovinei și doresc cultur'a lor, trebuia se inzestreze universitatea cu carac-

Continuare pre pag. 205.

